

Riigikogu sotsiaalkomisjoni avaliku istungi protokoll nr 250

Tallinn, Toompea ja videosild

Neljapäev, 10. november 2022

Algus 14.00, lõpp 15.48

Juhataja: Helmen Kütt (esimees)

Protokollija: Annika Arula (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Hele Everaus, Kert Kingo, Siret Kotka, Önne Pillak, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helgi Kundla (nõunik), Riin Lindpere (konsultant)

Puudusid: Kalle Grünthal ja Ülle Rajasalu

Kutsutud: kollektiivse pöördumise algatajate esindajad Liina Virolainen, Teele Jõks, Kadri Johanson ja Kristin Soots-Tsilmer, Sotsiaalministeeriumi perede heaolu ja turvaliste suhete osakonna nõunik Merlin Murumets, Lastekaitse Liidu lapse õiguste programmi koordinaator Helika Saar, Eesti Advokatuuri perekonnaõiguse komisjoni liige Helen Tomberg ja Lasterikaste Perede Liidu president Aage Õnap, viipekeele tõlgid Liivi Liiholm ja Getter Kreen, Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna pressinõunik Maris Meissaar (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise „Peretoetused õiglaseks!“ arutelu
2. Info ja muud küsimused

Komisjoni avalik istung on järelvaadatav [Riigikogu YouTube'i lehel](#).

1. Kollektiivse pöördumise „Peretoetused õiglaseks!“ arutelu

Helmen Kütt tutvustas sotsiaalkomisjoni avalikul istungil osalejaid ning istungi kava. Esmalt saavad sõna kollektiivse pöördumise esitajad, seejärel huvigrupid ning lõpus toimub arutelu.

Rahvaalgatuse kaasalgataja **Teele Jõks** tutvustas kollektiivset pöördumist (lisa). Algatuses on koos kahe erineva huvigrupi mured seoses seaduseelnõuga, need on ühe- ja kahelapselised pered ning suuremad pered, kellele uuest aastast uus toetuste kord ei rakenduks. Algatusele nimega „Peretoetused õiglaseks!“ ja mille moto on „Õiglase riigi nimel“ jõudis oma allkirja anda 8407 inimest.

Algatuse tekst koosneb lühikesest sissejuhatausest, neljast punktist ja lühikesest kokkuvõttest. Esimeses punktis juhitakse tähelepanu asjaolule, et vastavalt eelnõule tekib ühe- ja kahelapseliste perede ning kolmelapseliste perede toetusmääradesse senisest veelgi suurem vahe. Laste ja perede toetamine tuleb korraldada nii, et laste vahele ei tekiks hüppelisi erinevusi. Teist ja kolmandat punkti võib vaadelda koos. Toetuse maksmisel peaks oluline

olema hariduse omandamine, mitte laste arv peres. Toetuse pikendamist vajavad ka need pered, kes on lasterikka pere toetusest juba ilma jäänud, kuid kelle kuni 24-aastased lapsed õpivad. Neljandas punktis öeldakse, et indekseerima ei peaks ainult lasterikka pere toetust, vaid ka lapsetoetust. Kokkuvõttes on eelnõu sellisel kujul vastuvõetamatu, sest kohtleb ebavõrdselt nii väiksemaid peresid võrreldes suuremate peredega, aga ka paljusid suuremaid peresid võrreldes teiste samasuguste suurte peredega. See eelnõu ei läbi kvaliteedikontrolli. Ei väiksemate ega paljude suuremate perede poolt vaadatuna.

Ühiskond väärrib paremat kohtlemist. Sellega seoses on sõnastatud kolm ootust. Esimene ootus on, et valitsus tuleks avalikkuse ette ning objektiivselt ja tõendus põhised põhjendaks enne eelnõu vastuvõtmist toetusmäärade vahet kahelapselise pere ja kolmelapselise pere vahel, mis on üks miinimumpalk, 700 eurot. Tsiteering Eesti Advokatuuri perekonnaõiguse komisjoni arvamustest eelnõule: „Eelnõust ei nähtu, et enne eelnõu koostamist oleks välja selgitatud, kas ja millises ulatuses on ühe lapse hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulud kolme ja rohkema lapsega peredes lapse kohta suuremad kui ühe ja kahe lapsega peredes. Eelnõuga kavandatud lapsetoetuste ja lasterikka pere toetuse muudatused suurendavad oluliselt ja põhjendamatult lõhet ühe ja kahe lapsega peredele ning kolme ja rohkema lapsega peredele laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulutuste hüvitamiseks tasutavate toetuste vahel. Leiame, et eelnõuga kavandatud muudatused peretoetuste suuruses ei taga laste võrdset kohtlemist.“. Jõks tõi välja vaesusnäitajad erinevate peremudelite korral, millest lähtub, et halvimas seisus on üksikvanemad.

Teine ootus. Eelnõu reklaamitakse loosungiga, et see tõstab sündimust. Statistikaameti juhtivanalüütik Alis Tammur ütles 2018. aastal siiski nii: „Ilmselt ei ole poolteist aastat kehtinud lasterikka pere toetus siiski ainuke sündide kasvu põhjus. Sest kolmandate laste sündide arv on kasvanud alates 2016. aastast. 30–34aastaste seas algas kasv juba aastast 2015. Põhjuseks on tõenäoliselt ka riigi majanduslik stabiilsus kuna laste arv peredes suurenes ka eelmise majanduskasvu ajal. Seega, kui palju oli tegemist loomuliku kaarega ja kui palju andis juurde toetus, ei ole lõpuni selge.“. Algatajad ootavad valitsuselt selge eesmärgi püstitamist. Kui palju lapsi saab selle ülikõrge hinna ja lõivu eest Eesti juurde?

Kolmas ootus. Eestis on suur probleem esimeste ja teiste laste sündidega. Esimeste laste sünid on viimasel kahel aastal langenud alla 5000. See on nii esmakordselt terve taasiseseisvusaja jooksul. Ning teiste laste sünd, alla 5000 juba viimasel kolmel aastal, pole olnud nii madalal alates 2005. aastast. Viljakas eas naiste arv on madal, aga seda enam tuleb teha pingutusi, et needki vähesed omale pere looksid ja nad ei lükkaks seda edasi. Kui ei tule teist last, siis ei tule ka kolmandat. Algatajate ootus on, et sündimuse probleemi vaadataks terviklikult. Ei ole mõeldav, et suuname kogu tähelepanu ja ressursid kolmandate laste sünid, aga ei oma pikka plaani esimeste ja teiste laste sündide stimuleerimiseks. Rahvastikuteadlane Mare Ainsaar on öelnud, et demograafia seisukohast on esimesed ja teised lapsed just kõige olulisemad. Algatajad ootavad, et valitsus sõnastaks enne eelnõuga edasimineku konkreetse pika plaani esimeste ja teiste laste sündimuse tõstmiseks. Esimesi, teisi, kolmandaid ja järgnevaid lapsi ei saa vaadelda teineteisest lahus. Kokkuvõtteks on sõnum, et sisuline eeltöö eelnõule ja sisuline debatt eelnõu üle ei ole olnud piisav.

Helmen Kütt tänas ettekande eest ning andis sõna Lasterikaste Perede Liidu juhile.

Aage Õunap sõnas, et Eesti Lasterikaste Perede Liit (ELPL) on lasterikkaid peresid esindanud juba üle 25 aasta. Nad on esitanud oma seisukohad eelnõu osas nii Sotsiaalministeeriumile kui ka Riigikogu sotsiaalkomisjonile. Ta tunnustas, et lõpuks on jõutud seaduseelnõuni ja pikka aega muutumata peretoetused lõpuks tõusevad. Ka ELPL leiab, et iga laps on oluline ning lapsetoetus peaks olema kõikidele lastele võrdne ehk 100 eurot kuus. Küll aga näeb ELPL lastega perede olukorda siiski erinevalt võrreldes eelkõnelejaga. Kui perre sünnib kolmas, neljas või järgnev laps, siis muutuvad vajadused, peredünaamika, suhted jms. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 viitab, et lasterikkad pered on riigi ja kohaliku omavalitsuse erilise hoole all. Aastal 2017 kehtestatud lasterikka pere toetus

ja ka varem kehtestatud lastetoetus on universaalsed toetused. ELPL on viie aasta jooksul korduvalt juhtinud poliitikute tähelepanu, et toetuste määrad tuleb aeg-ajalt üle vaadata ja vajadusel indekseerida. Kui kolme või enama lapsega peres on kahel vanemal samasugune sissetulek kui kahe lapsega vanematel, siis esimeste puhul on ju leibkonna liikme kohta väiksem summa kui kahe lapsega. Loomulikult ei saa perepoliitika praeguste perehüvitiste seaduse muudatusega valmis. Ka seda eelnõu saab teha veel mõjusamaks, toetavamaks, õiglasemaks, kuid kuskilt peab alustama.

Järgmisena andis **Helmen Kütt** arvamuse avaldamiseks sõna Lastekaitse Liidu esindajale.

Helika Saar sõnas, et ka Lastekaitse Liit on oma arvamuse esitanud Sotsiaalministeeriumile ja Riigikogu sotsiaalkomisjonile kirjalikult. Samuti ka suuliselt komisjoni istungil kaks päeva tagasi ning liit jääb öeldu juurde. Eelnõu riivab ühiskondlikku õiglustunnet, ei ole kooskõlas võrdsusõigusega, proportsionaalne ega taga Eestis iga lapse võrdset kohtlemist. See eelnõu ei ole teadus- ja tõendus põhine. Heaolu arengukava 2023–2030 eesmärgiks on, et Eesti on parim paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas.

Jätkuvalt on Lastekaitse Liit seisukohal, et eelnõu vajab täiendavat analüüsi ning rõhutab vajadust põhjalikult hinnata käesoleva eelnõuga kavandatavate muudatuste mõju arvestades kõikide Eesti laste huvisid. Oluline on lähtuda statistikast ning konsulteerida põhjalikult ka rahvastikuteadlastega. Eestis kehtib siduvalt alates 1991. aastast ÜRO lapse õiguste konventsioon. Lapse huvide ja õiguste esikohale seadmine, ebavõrdse kohtlemise keeld, lapse ellujäämise ja arengu tagamine ning tema seisukohtadega arvestamine, on lapse õiguste konventsiooni üldpõhimõtted, millest lähtub liit oma tegevustes ja arvamustes. Millest muuhulgas tuleb lähtuda ka seadusandjal käesoleva eelnõu iga sätte puhul.

Loomulikult tuleb toetada lasterikkaid peresid, selles ei ole kahtlust. Samas on põhiseaduse kohaselt lasterikkaste perede kõrval õigus erilisele hooletulele ka puudega inimestel, kusjuures see õigus laieneb ka tema lähimale perele. Puudega lapsi on Eestis ca 9000. Vaesuse suhtes haavatavate lasterühmade analüüsist selgub, et võrreldes kõikide Eesti lastega on ilmajätus suurim just puudega lastel. Puue ei sõltu ei sünnijärgjekorrast ega leibkonna tüübist.

Lapsed ei tohi kunagi olla poliitvõitluse objektid. Lähenevate Riigikogu valimiste ootuses on paslik meenutada eelviidatud lapse õiguste konventsiooni aluspõhimõtteid, et kõik otsused peavad lähtuma lapse parimatest huvidest, iga lapse puhul, riigi igas otsuses ja iga Riigikogu saadiku igas tegevuses. Kõigi lastel on õigus võrdsele kohtlemisele, sõltumata mitu last on peres, mitmendana laps perre sünnib ja millises Eesti omavalitsusüksuses ta kasvab.

Helmen Kütt andis sõna Eesti Advokatuuri esindajale.

Helen Tomberg sõnas, et ka Eesti Advokatuur andis oma seisukoha seadusmuudatustele Sotsiaalministeeriumile. Kuid tegi seda juba septembri alguses ja tegi selle eelnõu peale, mille Sotsiaalministeerium advokatuurile esitas 29. augustil. See eelnõu ei sisaldanud sätteid selle kohta, et lasterikka pere toetust tuleks maksta kuni laste 24-aastaseks saamiseni. Seetõttu oma kirjalikus arvamuses sellele ei keskendunud, küll aga öeldi, et sellisel kujul lastetoetuste tõstmine niivõrd ebaproportsionaalselt suurendab tugevasti lõhet ühe- ja kahelapseliste perede ja kolme või enama lapsega pere toetamises ja advokatuuri hinnangul ei taga see laste võrdset kohtlemist. See ongi seaduseelnõu üks peamisi probleeme. Kindlasti ei saa pidada laste võrdseks kohtlemiseks seda, kui toetada peresid kuni laste 24-aastaseks saamiseni, seadmata nendele peredele tingimuseks, et need lapsed õpivad. Ei ole raske leida näiteid, kus tegelikult perekonnas 24-aastane on ammu asunud eraldi elama, ammu asunud iseseisvalt tööle, ei ole enam selle tuumikpere liige. Samal ajal saab tema eest eelnõu kohaselt lasterikka pere toetust. Seletuskirja kohaselt ei ole isegi oluline, kas need lapsed elavad perekonna juures või mitte. Advokatuuri hinnangul see ei ole kuidagi mõistlikult põhjendatav.

Kärgperedes kasvamist see eelnõu ei arvesta, sest ta arvestab, et lasterikka pere toetust on

võimalik maksta nendele peredele, kus need lapsed on kasvanud kuni vähemalt 16-aastaseks saamiseni. Eestis on väga palju peresid, kus lapsed liiguvad ema ja isa perede vahel nii enne 16-aastaseks saamist, kui ka pärast 16-aastaseks saamist. Sellist paindlikkuse vajadust eelnõu ei arvesta. Iseküsimus on, kas tänasel päeval 24-aastane inimene on selline, keda saab lugeda lapseks, keda kasvatatakse. Eelnõu § 21 lg 1, mida muutma hakatakse, näeb ette, et lasterikka pere toetuse saamise õigus on vanemal, kes kasvatab 24-aastast last. Advokaatidele tundus eelnõu lugedes see sõnastuse ülesehituselt niivõrd läbi mõtlemata ja isegi kurval kombel koomiline. Mis viib advokatuuri arvamusele, et tegemist ei ole teadmistel põhineva eelnõuga.

Helmen Kütt andis sõna Sotsiaalministeeriumi esindajale.

Merlin Murumets lausus, et on olnud igati ootuspärane, et niivõrd oluline eelnõu on leidnud ja saanud mitmekülgset kajastust. See puudutab väga suurt arvu Eesti elanikke, kõiki peresid. Eelnõu on saanud nii positiivset tagasisidet kui ka kriitikat. Sotsiaalministeerium on kohtunud ka rahvaalgatuse esindajatega ja mõistab nende mure. Sotsiaalministeerium on eelnõu koostanud lähtuvalt Vabariigi Valitsuse poolt kokkulepitust. Eelnõu menetluse käigus on ministeerium valdkonna ekspertidena korduvalt toonud välja eelnõu puudutavaid kitsaskohti. Olgu selleks juba mainitud 24. eluaastani lasterikka pere toetuse maksmine või lapsetoetuse vs lasterikka pere toetuse indekseerimine. Või kõikidele lastele samas summas lastetoetuse maksmine. On oluline, et Riigikogu liikmed, kes peavad võtma vastu niivõrd olulise seaduseelnõu, saaksid võimaluse kaaluda, et vastuvõetav seadus ei lõhestaks ühiskonda niivõrd nagu see eelnõu puhul välja paistab.

Helmen Kütt tänas esitatud arvamuse eest ning andis sõna komisjoni liikmetele küsimuste küsimiseks.

Kert Kingol tekkis küsimus seoses palju mainitud võrdse kohtlemisega. Ta tegi mitmeid arvutusi, mis näitavad, et mida suurem on pere, seda väiksem on summa leibkonna liikme kohta. Kuidas peaks toetussüsteemi tegema, et tegelikkuses ka kõik oleksid võrdsed?

Liina Virolainen selgitas, et algatajad ei ole Riigikogu ega Vabariigi Valitsuse liikmed ja ei ole selle otsuse tegijad. Selleks tuleb panna kokku huvigrupid, arvestada eelarvevahenditega ja leida kõige paremad meetodid võrdse kohtlemise tagamiseks.

Teele Jõks rõhutas, et algatajad jaoks on probleem, et eelnõu jaoks ei ole tehtud piisavalt uuringuid ja sisulist eeltööd.

Kert Kingo leidis, et võrdsust ongi raske saavutada, sest palgad ja teenuste maksumused on regiooniti erinevad. Ta soovis teada, millisel kujul võrdsus peaks perehüvitiisi ja lastetoetusi arvestades olema. Kuidas see võiks välja näha?

Helika Saar vastas, et kõige lihtsam lahendus oleks, kui iga lapse lapsetoetus oleks 100 eurot ja indekseeritakse lisaks lasterikka pere toetusele ka lapsetoetust.

Siret Kotkat kurvastas, et esimese ja teise lapse lapsetoetus on eelnõu kohaselt 80 eurot ning kolmandal ja enamal lapsel on 100 eurot. Iga laps on ju väärtus, kuid neid koheldakse erinevalt. Kotka küsis Aage Õunapilt, milline on ELPL-i arvamus ühe ja kahe lapse väiksemale lapsetoetusele.

Helmen Kütt sõnas, et kuigi Õunap oma ettekandes seda juba rääkis, võib ta soovi korral seda teha uuesti.

Aage Õunap vastas, et ELPL tõepoolest juhtis tähelepanu sellele, et esimese ja teise lapse toetus võiks olla sarnane nagu on kolmanda, neljanda ja järgneva lapse lapsetoetus ehk 100 eurot kuus. Seega ka esimese ja teise lapse lapsetoetus võiks olla 100 eurot.

Priit Sibul tänas algatuse eestvedajaid ja tõdes, et komisjonis arutelu kestab veel nädalaid. Ta oli mõneti üllatunud, et diskussioon ühiskonnas nii reljeefne on, sest esimese ja teise lapse lapsetoetus suureneb 60-lt eurolt 80-le eurole, seega vahe kolmanda lapse lapsetoetusega (100 eurot) väheneb. Ta arvas, et tänu ühiskonnas kerkinud diskussioonile erakonnad selle teemaga kindlasti tegelevad ja kevadised parlamendi valimised võivad ka lahenduse tuua. Sibul juhtus kuulama raadiosaadet, kus justkui pandi ta suhu sõnu nagu ta arvaks, et ühed lapsed on teistest halvemad või paremad. Tal on esimene laps ja teine ja veel mõned ning ta ei oska öelda, et üks neist on parem kui teine sõltumata nende sünnihetkest. Rahvaalgatuse eestvedajad võiksid olla veidi ettevaatlikumad, kui teiste inimeste suhu sõnu panna. Lasterikka pere toetus on loodud sellepärast, et kestlikkus algab kolmandast lapsest.

Teele Jõks kommenteeris, et raadiosaates ta tsiteeris sõna-sõnalt Priit Sibulat. Selle võib üle kontrollida. Algatuse loojad ei vaidlusta lasterikka pere toetust kui sellist. Nad lihtsalt ei saa aru, miks see tõus ja vahe on nii ebaproportsionaalsed. Seda ei ole suutnud mitte keegi ratsionaalselt ära selgitada.

Liina Virolainen sõnas kommentaariks Priit Sibulale, et ei ole õiglane praegu öelda, et vaatame kevadistel valimistel, kui praegu on seadus selle eelnõuga vastuvõtmisel. Probleem tuleb lahendada praegu, mitte tulevikus.

Õnne Pillak tänas kõiki osapooli arvamuste ja vastuste eest, tema sai palju mõtteainet, kas just praeguseks või tulevikuks. Selle eelnõuga, kas rohkem või vähem, saab iga lastega pere tuge juurde, aga kindlasti diskussioon peab jätkuma. Ja leidma lahendused, kuidas võimalikult hästi kõiki lapsi toetada.

Kert Kingo küsis algatajatel, kas ühe ja kahe lapse lapsetoetuse suurendamine 100 euroni vähendab nende hinnangul ebavõrdsust ja kas see oleks neid rahuldav lahendus ning nende eesmärk oleks saavutatud.

Teele Jõks selgitas, et nad ei ole poliitiline organisatsioon, neil puudub ühine platvorm. Ta arvas, et seetõttu on ka kõigil algatajatel erinev arvamus eesmärgist. Isiklikult tema jaoks on absoluutselt elementaarne, et kõikidel lastel on võrdne lapsetoetus, samuti peaks ka lapsetoetus olema indekseeritud. Tema arvates kolmelapseline ja kuuelapseline pere ei ole võrdsed, aga praegu toetus neile on võrdne. Selleks, et saavutada siiski mingisugune sujuv üleminek kahe ja kolmelapseliste perede vahel, tuleks diferentseerida ka lasterikka pere toetust rohkem. Eestis on pidamata debatt, mis puudutab lapsetoetuse maksmist rahas ja mis puudutab seda, kuidas toetada teenustega. Rahvastikuteadlane Ene-Margit Tiit on öelnud, et raha ei tuleks anda peredele, vaid lastel peaksid olema lasteaia kohad, et kõigil huvilistel oleksid kooli- ja huviringikohad ning sportimisvõimalused, koolides tuleks pakkuda kvaliteetset toitu.

Priit Sibul lausus, et advokatuuri sõnul eelnõu ei arvesta kärgperedega. Kuna kärgpere puhul on vanemaid kolm või neli, siis kas advokatuuri arvates see aitaks võrdsusele kaasa või mitte.

Helen Tomberg selgitas, et ta pidas silmas seda, kuidas lapsed oma bioloogiliste vanemate vahel on liikunud. Pigem on praegune kohtupraktika ja laste kasvatamises osalemise aluspõhimõtted muutunud selles suunas, et peetakse õigeks, et lapsed saaksid enam-vähem võrdselt või võimalikult võrdselt hoolitsust mõlemalt vanemalt. Ehk vahelduva elukohaga lapsi on väga palju. Lasterikka pere toetust on õigustatud saama isik, kelle peres on laps kasvanud vähemalt 16. eluaastani, siis see ei arvesta seda, et too laps ei pruugi olla selles peres kasvanud 16. eluaastani, vaid on liikunud mõlema vanema vahe. Seega tõusetub küsimus, et kas ta kvalifitseerub lasterikka pere toetusele või ei kvalifitseeru.

Tomberg sõnas, et juristina ei ole ta siiani aru saanud loogikast, kuidas lasterikka pere toetuse maksmine peredele kuni laste 24-aastaseks saamiseni toetab seda peret arvestades sama seaduse seda põhimõtet, mille kohaselt lapsetoetuse maksmine lõpetatakse kas 19-aastaseks

saamiseni või siis vastava õppeaasta lõppemiseni. Tekib olukord, kus lapsetoetust ei maksta ülikoolis käivale üliõpilasele, aga lasterikka pere toetust makstakse. Lasterikka pere toetuse maksmine praeguse eelnõu järgi ei ole üldse seatud sõltuvusse õppimisest.

Kert Kingo leidis, et arutelu fookus hakkab paigast nihkuma. Ta on seni aru saanud, et lasterikka pere toetuseks plaanitud summad peaksid minema selleks, et lastele tagada võimalused arenguks, väarikaks eluks või nüüd arvatakse, et see on vahend lapsele hoole ja armastuse pakkumiseks.

Helmen Kütt ei nõustunud fookuse nihkumise väitega. Eks kõik vaatavadki seda teemat oma haridusest ja ametist sõltuvalt.

Aage Õunap soovis täpsustada, et rahvaalgatuse eeskõneleja väide, et kolme- ja kuuelapselised pered saavad võrdselt toetust, on väär. Tänapäevaste toetuste juures kolmelapseline perekond saab nii lasterikka pere toetuse kui ka lastetoetusega koos toetust 520 eurot ja kuuelapseline perekond saab 820 eurot. On oluline, et kõik mõistaksid seda ühtemoodi. Õunap tuletas meelde, et mõlemad kõnealused toetused on universaaltoetused. Kui perel on majanduslikult raske hakkama saada, siis selleks saab abi kohalikust omavalitsusest teiste toetustega.

Helmen Kütt tõdes, et toetuseid on erinevaid ja üks toetus ei saa kõiki probleeme lahendada. Ta selgitas kuulajatele tänast olukorda. Esimese ja teise lapse lapsetoetus on 60 eurot ja kolmandast lapsest alates 100 eurot. Uue korra järgi uuest aastast tõuseb esimese ja teise lapse lapsetoetus 80 euroni ja seega vahe kolmanda lapsega väheneb. Ka sotsiaaldemokraadid sooviksid, et esimese ja teise lapse lapsetoetus oleks 100 eurot ning andsid kevadel sisse ka vastava eelnõu. Üksikvanema toetus, mis on seisnud paarkümmend aastat muutumata 19 eurot ja 18 senti, hakkab uuest aastast olema 80 eurot, sest väga tihti ei olda üksikvanem sellepärast, et nii on otsustatud, vaid nii on juhtunud. Kütt arvas, et oluline on kuulata ära erinevad arvamused, kommentaarid ja mõtted, võib-olla annab veel midagi paremaks muuta. Arutelud ja menetlus sotsiaalkomisjonis jätkuvad. Kütt on ka teaduspõhisuse poolt, aga kas mõistlikum oleks siis jätta eelnõu pausile ja kõik saavad senist toetust edasi. Kas see on parem lahendus?

Merlin Murumets kinnitas ka, et selle eelnõuga ei saa perepoliitika valmis. Rääkides teadus- ja tõenduspõhisusest, siis sellel kuul on Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel läbiviidav lastega perede leibkonna suur uuring. Eestis ei ole kunagi tehtud nii põhjalikku uuringut, mis uuriks erinevate perede hakkamasaamist: kes on leibkonna liikmed, kuidas nad hakkama saavad, mis on nende vajadused. Uuringus osalemiseks saadetakse kiri 30 000 lapsevanemale. Novembris kogutakse vastused ja suveks on analüüs valminud ning riik saab poliitikakujunduses lähtuda palju rohkem tõenduspõhisusest.

Priit Sibul sõnas tagasisidena advokatuuri esindajale, mis loogika see on või miks lasterikka pere toetuse puhul nähti vajadus järkjärgulisele vähenemisele ja edasimaksmisele. Suurematel peredel on olnud suuremad väljaminekud seoses lastega, nt autode või elamiste soetamisega. Inimesed räägivad, et kui on rohkem lapsi, siis saab riideid taaskasutada, aga osa riideid kannab ainult üks laps läbi. Sibula sõnul ühiskond on leppinud kokku, et panustame peredesse, kus on kolm või rohkem last. See on ühiskonna kestlikkuse küsimus, mis on põhiseaduse preambulis ja see on see põhjus, miks neid peresid sellisel kujul selle eelnõuga esile tuakse.

Teele Jõks võttis Priit Sibula sõnasabast kinni. Sibul ütles, et ühiskond on kokku leppinud, et me toetame neid peresid. Jõks väitis, et ühiskond ei ole kokku leppinud, et me toetame neid niimoodi.

Kristin Soots-Tsilmer kommenteeris, et suurpered moodustavad Eesti peredest 14%, aga väga paljud suurpered jäävad sellest toetusest välja. Mida ütlevad poliitikud nendele

inimestele, kellel on laste arv kolm, aga nad jäävad välja ainult seetõttu, et nende lasterikka pere toetus on katkenud päev, kuu või aasta enne uue seaduse vastuvõtmist?

Teele Jõks soovis korrigeerida, mida eelnevalt mõtles kolme- ja kuuelapselise pere võrdse toetuse all. Selle all ta mõtles, et lasterikka pere toetus on ühetaoline. See ei tähenda, et koos lapsetoetustega see ei oleks erinev. Jõks tõi isikliku arvamusena välja, et riik peaks sihtima maksuraha paremini.

Liina Virolainen leidis, et uurimus leibkondade kohta on väga positiivne, aga see peaks olema lõpetatud enne seaduse vastu võtmist, sest hetkel on olukord vastupidine. Rääkides kärgperedest, on eelnõu puuduseks ka kärgperede n-ö skeemitamise võimalus. Kas seda on poliitiliselt arutatud, sest see võib tõsta ka eelarves lasterikaste perede toetusele mõeldud summat?

Helen Tomberg kommenteeris, et lasterikka pere toetuse eesmärk tuleks selgemini läbi mõelda. Selle toetuse eesmärk peaks olema mitte ainult perede jõustamine laste kasvatamisel, vaid ennekõike laste ettevalmistus eluks, nendele kohase hariduse, kohase huvihariduse võimaldamiseks. Kui seadusandja leiab, et sellist lasterikka pere toetust peaks maksma 24. eluaastani, siis valdava mõtte kohaselt tegemist ei ole enam lapsega. Toetus peaks olema ilmtingimata seotud õppimisega sellepärast, et kui tegemist ei ole õppiva noorega, siis ei ole toetuse maksmine perele, kus laps ei õpi, eesmärgipärane. Kui öeldakse, et raha on vähe, siis peab olema iga makse väga täpselt läbi mõeldud. Õppimise tingimus peaks olema väga oluline.

Teele Jõks tsiteeris Isamaa 2019. aasta Riigikogu valimiste programmi: „Isamaa erakond kaalub võimalusi, et riigipoolne tugi peredele väheneks laste täisikka jõudmisel järk-järgult. Seda põhjusel, et peretoetuste poliitika on sünnikeskne, kuid me peaksime tagama perede kindlustunde ka lapse hilisemas vanuses. Juhul kui kolmelapselise pere laps saab täisealiseks, väheneb riigipoolne tugi märgatavalt. Kuid just sel hetkel tekivad perele lisakulud, sest vanim lastest läheb näiteks ülikooli.“. Ehk ka oma valijale on Isamaa seda esitanud kui eelkõige õppimisega seotud meedet.

Priit Sibul tõdes, et kahjuks ei ole Isamaal parlamendis 51 kohta 101-st. See ei ole Isamaa eelnõu, vaid koalitsiooni eelnõu. See, mida Isamaa on oma valijale lubanud ja see, mis on eelnõus, on kompromiss kolme erakonna vahel. Tõenäoliselt oleks see eelnõu teist nägu, kui see oleks ainult Isamaa eelnõu.

Liina Virolainen sõnas, et Eesti Advokatuuri tõi välja õppimisega seonduva pealt, et kui see oleks seotud 24 aasta ja õppimisega, siis see oleks investering nendesse peredesse ja lastesse. Aga hetkel see on ainult püsikulu.

Helmen Kütt tänas algatajaid väga põhjaliku ülevaate eest ja seisukohtade esitamise eest. Ta tänas ka huvigruppide esindajaid ja viipekeeletõlke Liivi Liiholmi ning Getter Kreeni.

Kütt selgitas kollektiivse pöördumise edasist menetlemist. Kollektiivne pöördumine jõudis Riigikogusse 31. oktoobril. Riigikogu juhatus võttis menetluse 8. novembril, aga juba 3. novembril, enne kui sotsiaalkomisjon oli kollektiivse pöördumise juhtivkomisjoniks määratud, otsustati avaliku istungi toimumine sellel neljapäeval, 10. novembril. Komisjon peab väga õigeks, et arutelusid peetakse samaaegselt kui eelnõu on menetluses, kuigi komisjonil on õigus kollektiivselt pöördumist arutada kolme kuu jooksul. Kollektiivse pöördumise menetlemise kord annab otsuse tegemiseks kuus kuud. Kindlasti komisjon nii kaua ei oota ja teeb otsuse varsti. Kütt väljendas lootust, et eelnõu muutub veelgi paremaks ja tänas kõiki veel kord.

2. Info ja muud küsimused

Infot ei olnud ja muid küsimusi ei tekkinud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Helmen Kütt

juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Annika Arula

protokollija